

effectiveness of implementing AI in the educational process is determined not so much by the level of technological development as by pedagogical expediency, the professional competence of the teacher, and the conscious choice of methods and forms of learning.

Therefore, artificial intelligence in teaching foreign languages in the realities of war appears as an important tool for educational sustainability. It ensures continuity of learning, promotes the development of student autonomy, supports motivation and adapts the educational process to new socio-cultural challenges. Prospects for further research lie in the development of methodological models for integrating AI into humanitarian education and studying its impact on the formation of educational, communicative and intercultural competencies of students.

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

*Валерія МЕЛЬНИК, ННІ цивільного захисту, ЦЗк-24-2 група
НК – Людмила ГОНТАРЕНКО, кандидат психологічних наук, доцент
Національний університет цивільного захисту України*

Сучасний етап розвитку системи вищої освіти України характеризується підвищеною увагою до формування не лише професійних компетентностей, а й світоглядних орієнтирів, моральних цінностей та здатності до критичного аналізу інформації. У цьому контексті особливого значення набувають соціально-гуманітарні дисципліни, які відіграють важливу роль у формуванні професійної культури та розвитку критичного мислення майбутніх фахівців. Їх значення зростає в умовах сучасного інформаційного суспільства, де майбутні спеціалісти повинні не лише володіти фаховими знаннями, але й уміти аналізувати соціальні процеси, оцінювати інформацію, розпізнавати маніпуляції та формувати власну аргументовану позицію щодо актуальних суспільних явищ [2].

Метою сучасного підходу до розвитку системи вищої освіти є формування всебічно розвиненої особистості фахівця, здатного до самостійного мислення, відповідального прийняття рішень та критичного осмислення інформації. У цьому процесі соціально-гуманітарні дисципліни виконують важливу освітню та виховну функцію, оскільки саме вони забезпечують розвиток інтелектуальних, моральних та світоглядних якостей майбутніх фахівців. Сучасний освітній процес орієнтується на формування здатності студентів аналізувати складні суспільні процеси, розуміти взаємозв'язок між соціальними, політичними та культурними явищами, а також оцінювати інформацію з позицій наукової обґрунтованості та логічної аргументації. Саме соціально-гуманітарні науки сприяють формуванню навичок критичного мислення, адже їх зміст передбачає аналіз суспільних явищ, дискусії, осмислення різних точок зору та вироблення власної позиції на основі наукових знань [1].

Виходячи з сучасних наукових підходів, можна припустити, що соціально-гуманітарні дисципліни виступають важливим інструментом формування критичного мислення студентів. Їх зміст спрямований не лише на засвоєння певного обсягу знань, але й на розвиток здатності аналізувати суспільні процеси, оцінювати інформацію, аргументовано висловлювати власну позицію та приймати обґрунтовані рішення. Вивчення таких дисциплін, як філософія, соціологія, етика, культурологія, історія та

політологія, дозволяє студентам розширити світогляд, усвідомити складність соціальних процесів і навчитися критично оцінювати різні джерела інформації [1].

Проблема розвитку критичного мислення у вищій освіті активно досліджується українськими науковцями. Так, дослідниця Світлана Холодинська у своїй науковій праці підкреслює, що філософія та інші гуманітарні дисципліни відіграють ключову роль у формуванні здатності студентів до рефлексії, логічного аналізу та критичної оцінки інформації. Авторка зазначає, що сучасне інформаційне середовище характеризується надмірністю даних, поширенням маніпулятивних комунікацій та дезінформації, що зумовлює необхідність формування у здобувачів освіти навичок критичного мислення як важливого інструменту інтелектуальної автономії особистості. У таких умовах студенти повинні навчитися не лише сприймати інформацію, а й аналізувати її джерела, перевіряти достовірність та оцінювати можливі наслідки використання цієї інформації у професійній діяльності [4].

Подібну позицію підтримують і інші українські дослідники у сфері педагогіки та освітології. У сучасних наукових дискусіях підкреслюється, що гуманітарні дисципліни сприяють формуванню світоглядної культури студентів, розвивають здатність до аналізу соціальних явищ та забезпечують інтеграцію професійних знань із суспільними цінностями. Науковці наголошують, що у процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін формується здатність майбутніх фахівців до самостійного мислення, аргументованого висловлення позиції та відповідального ставлення до результатів своєї діяльності. Крім того, гуманітарні науки сприяють розвитку комунікативних навичок, уміння вести дискусію, аналізувати різні точки зору та знаходити оптимальні шляхи вирішення соціальних проблем [3].

Важливою складовою професійної культури є академічна доброчесність, яка виступає фундаментальною цінністю сучасної університетської освіти. У наукових дослідженнях підкреслюється, що академічна доброчесність ґрунтується на принципах чесності, довіри, відповідальності та поваги до інтелектуальної власності. Дотримання цих принципів сприяє формуванню відповідального ставлення до навчальної та наукової діяльності, а також забезпечує розвиток культури наукового мислення. Формування академічної доброчесності особливо важливе в умовах цифровізації освіти, коли студенти мають широкий доступ до інформаційних ресурсів і повинні вміти правильно використовувати наукові джерела, дотримуючись етичних норм наукової діяльності [2].

У наукових працях Валентини Кубко наголошується, що академічна доброчесність і гуманістичні принципи освіти формують моральну основу професійної діяльності та сприяють розвитку відповідального наукового мислення, особливо в умовах цифровізації освіти та активного використання новітніх технологій. Дослідниця підкреслює, що формування академічної культури повинно здійснюватися системно, у процесі вивчення різних дисциплін, зокрема соціально-гуманітарних, які формують етичні орієнтири та розвивають відповідальне ставлення до результатів інтелектуальної діяльності [5]. Подібну думку висловлює й Ю. Александрова, яка підкреслює, що розвиток критичного мислення та етичної культури студентів є необхідною умовою підготовки фахівців, здатних ефективно діяти в умовах швидких соціальних і технологічних змін [4].

Аналіз сучасної наукової літератури дозволяє стверджувати, що соціально-гуманітарні дисципліни виконують комплексну функцію у системі вищої освіти. Вони сприяють формуванню світоглядних орієнтирів, розвитку критичного мислення, становленню академічної культури та підвищенню рівня професійної відповідальності майбутніх фахівців. Завдяки цим дисциплінам студенти отримують можливість не лише засвоїти певний обсяг знань, але й сформувати ціннісні орієнтири, необхідні для професійної та громадянської діяльності. Крім того, соціально-гуманітарні науки

сприяють розвитку аналітичних здібностей, формують здатність до прогнозування соціальних процесів та допомагають майбутнім фахівцям адаптуватися до складних умов сучасного суспільства [5].

Таким чином, аналіз сучасних наукових праць українських дослідників дає підстави стверджувати, що соціально-гуманітарні дисципліни відіграють важливу роль у системі професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Вони забезпечують не лише передачу знань про суспільство, культуру та моральні цінності, а й сприяють формуванню здатності студентів до аналітичного та критичного осмислення інформації. Завдяки вивченню гуманітарних дисциплін студенти розвивають навички аналізу соціальних процесів, уміння оцінювати різні джерела інформації та формувати власну аргументовану позицію щодо актуальних суспільних проблем.

Важливо підкреслити, що в умовах сучасного інформаційного суспільства критичне мислення стає однією з ключових компетентностей майбутнього фахівця. Надмірний обсяг інформації, швидке поширення новин та розвиток цифрових технологій створюють нові виклики для освітньої системи. Саме тому формування здатності до критичного аналізу інформації, перевірки її достовірності та усвідомлення можливих маніпуляцій є важливою складовою професійної підготовки студентів. У цьому процесі соціально-гуманітарні дисципліни відіграють особливу роль, оскільки вони навчають студентів мислити логічно, аналізувати різні точки зору та робити обґрунтовані висновки.

Крім того, соціально-гуманітарні науки сприяють формуванню академічної культури та розвитку принципів академічної доброчесності, які є невід'ємною частиною сучасної університетської освіти. Дотримання етичних норм наукової діяльності, повага до інтелектуальної власності та відповідальне ставлення до результатів власної роботи формують основу професійної етики майбутніх фахівців. У цьому контексті гуманітарні дисципліни виступають не лише джерелом знань, а й важливим інструментом виховання моральних та етичних цінностей.

Отже, соціально-гуманітарні дисципліни є важливим чинником розвитку критичного мислення, формування академічної доброчесності та становлення професійної культури майбутніх фахівців. Вони забезпечують інтеграцію професійних знань із гуманістичними цінностями, сприяють розвитку аналітичних здібностей, формують відповідальне ставлення до професійної діяльності та підготовку фахівців, здатних ефективно діяти в умовах сучасних соціальних викликів та інформаційних трансформацій [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова Ю. Етичні проблеми наукової освіти в Україні // *Humanities Studies*. – 2023. URL:<https://humstudies.com.ua/article/view/285082>
2. Алексеева С. Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації // *Витоки педагогічної майстерності*. – 2024. URL:<https://sources.pnp.u.edu.ua/article/view/317624>
3. Кубко В. П. Ціннісний вимір академічної доброчесності в епоху штучного інтелекту // *Культурологічний альманах*. – 2025. URL:<https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/681>
4. Холодинська С. Роль філософії у формуванні критичного мислення здобувачів вищої освіти в умовах інформаційного суспільства // *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. – 2025. URL:https://journals.uran.ua/vsgf_pstu/article/view/345704
5. Шестакова С., Сухомлинова О., Задоріна О. Академічна доброчесність: практика дотримання у зарубіжних країнах // *Молодь і ринок*. – 2023. URL:<https://mir.dspu.edu.ua/article/view/287676>